

รูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา*

THE MODEL FOR RITUAL PERFORMANCE IN INAUSPICIOUS CEREMONY ACCRDING TO BUDDHISM

พระวนิช วรรณโม (สงสมพันธ์)*, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร, กัณฑณ หนูทองแก้ว

Phra Wanit Varadhammo (Songsomphan)*, Supreecha Chamnanphuttiophon, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokraj Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Wanich@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิดและทฤษฎี หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง การประกอบพิธีอวมงคล และนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสนทนากลุ่ม จำนวน 16 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำเพื่อความสุขความเจริญแก่ผู้ตาย การทำบุญอวมงคลมี 2 อย่าง คือ 1) การทำบุญหน้าศพ คือ ทำบุญ 7, 50, 100 วัน และ 2) ทำบุญอัฐิ คือ การทำบุญปรารภการตายของบรรพบุรุษ ที่ท่านล่วงลับไปแล้ว หลักธรรมที่เกี่ยวข้องความจริงของชีวิตเป็นอกุศล เป็นอภัยกฤต เป็นอนิจจัง ทุกขัง และ อนัตตา สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา การประกอบพิธีอวมงคล มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการประกอบพิธีฌาปนกิจศพ แก่ผู้ตายที่เป็นชาวบ้านทั่วไป และ 2) รูปแบบพระราชทานเพลิงศพ ประกอบพิธีแก่บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคม และนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการประกอบพิธีอวมงคล เป็นองค์ความรู้ใหม่ คือ AAAD Model ประกอบด้วย A = Abhidhamma (พระอภิธรรม) A = (Anattalakkhana Sutta) (อนัตตลักขณสูตร) A = Adittapariya Sutta (อาทิตตปริยายสูตร) D = Dhammaniyam Sutta (ธรรมนิยามสูตร) ธรรมอันประเสริฐ บอกถึงลักษณะของชีวิตว่า มีลักษณะความเป็นไปอย่างไร คือ สามัญญลักษณะ ได้แก่ อนิจจา ทุกขา และอนัตตา เป็นความจริงของชีวิต บอกให้รู้ว่า ชีวิตเป็นสิ่งไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัยที่ให้ เป็นไป (อนิจจัง) ชีวิตมีความทุกข์ (ทุกขัง) เพราะต้องเปลี่ยนแปลงไป คงทนอยู่อย่างเดิมไม่ได้ หากตัวตนที่แท้จริง ที่จะบังคับให้เที่ยงแท้เป็นไปตามอำนาจไม่ได้ (อนัตตา) การประกอบพิธีมีความสำคัญตามแนวพุทธศาสนา ให้ความสำคัญจุดมุ่งหมาย ปฏิบัติตามวิถีธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบพิธีอวมงคล, สังคมไทย, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research aims to study the concepts and theories, principles of Dharma related to the performance of funeral rites, and present knowledge about the forms of funeral rites in Thai society. This qualitative research with key informants and focus group discussions, totaling 16 people. The data was analyzed descriptively. The research results found that the concepts and theories related to Buddhist rituals are for the happiness and prosperity of the deceased. There are two types of merit-making for funeral rites: 1) Making merit in front of the coffin, which is

making merit on the 7th, 50th, and 100th day; 2) Making merit for the remains, which is making merit in commemoration of the death of ancestors who have passed away. The related principles of Dharma are that the truth of life is unwholesome, is impermanent, is suffering, and is not-self. All conditioned things are impermanent and suffering. All dharmas are not-self. There are two forms of funeral rites: 1) Cremation ceremony for the deceased who are ordinary people; 2) Royal cremation ceremony for people who have done good for society. The research also presents knowledge about the forms of funeral rites. It is a new knowledge, namely the AAD Model, consisting of A = Abhidhamma (Abhidhamma) A = (Anattalakkhana Sutta) (Anattalakkhana Sutta) A = Adittapariya Sutta (Adittaparichaya Sutta) D = Dhammaniyam Sutta (Dhammaniyam Sutta). The noble Dhamma tells the characteristics of life, how it is, namely the common characteristics of anicca, dukkha and non-self. It is the truth of life, telling us that life is impermanent, changing according to causes and conditions that make it happen (anicca). Life is suffering (dukkha) because it must change. It cannot remain the same. It cannot find the true self that can force it to be constant and follow power (anatta). The performance of the ceremony is important according to the Buddhist principle, emphasizing the purpose and practicing the way of Dhamma.

Keywords: Form of Inauspicious Ceremony, Thai Society, Buddhism

บทนำ

ความตายเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนเหล่าล้วนเผชิญและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในมิติทางวิทยาศาสตร์ ความตายสามารถตรวจสอบได้โดยเครื่องมือแพทย์ หรือการล้มเหลวของระบบของสมองกับการตายของหัวใจนั้น ร่างกายอาจตายได้ทีละส่วน (วิลาวัลย์ สุทธิรักษ์ และคณะ, 2556) ความตายในมิติทางศาสนาเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะทำให้เกิดขึ้นย่อมมีดับไปเป็นธรรมดา หรือตามสภาวะธรรมของสังขารทั้งหลายที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน เป็นไปตามวัฏจักรการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์ ระบบความเชื่อของแต่ละศาสนามนุษย์มั่นใจว่า สามารถเอาชนะความตายได้ด้วยการยืนยันชีวิตในภพหน้า ส่วนการประกอบพิธีกรรมทำให้มนุษย์มีความเป็นตัวของตัวเอง ตามรูปแบบสังคมที่วิวัฒนาการปรับเปลี่ยนมายาวนานตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อมีคนเสียชีวิตจึงมีการประกอบพิธีกรรมในประเพณี งานศพตามระบบความเชื่อของแต่ละศาสนา การทำบุญงานอวมงคลทำอยู่ 2 อย่าง คือ งานทำบุญหน้าศพ เรียกว่า ทำบุญ 7 วัน, ทำบุญ 50 วัน, ทำบุญ 100 วัน งานทำบุญอุทิศ หรือการทำบุญเพื่อระลึกถึงการตายของบรรพบุรุษ หรือท่านผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการทำบุญในวันคล้ายวันที่ท่านผู้นั้นล่วงลับไป (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายเป็นพิธีขั้นสุดท้ายของชีวิต ถือเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้มีความหมาย เฉพาะผู้ที่ตายไปแล้วเท่านั้น แต่มีความสำคัญทั้งทางด้านสังคมและจิตใจแก่บรรดาญาติพี่น้องผู้ที่อยู่สืบวงศ์ตระกูล (ปราณี วงษ์เทศ, 2534) จุดมุ่งหมายหลักของการจัดงานศพหรืองานอวมงคลขึ้นเพื่อระลึกถึงคุณความดีของผู้ที่จากไปเป็นครั้งสุดท้าย ตามประเพณีที่เคยถือปฏิบัติกันมา เมื่อมีการจัดงานศพ ก็จะมีการทำบุญและทำทานไปพร้อม ๆ กัน ตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับวิญญาณของมนุษย์ที่ว่า “เมื่อตายไปแล้ว วิญญาณยังคงลอยอยู่ หาได้ดับไปไม่ ทั้งนี้ก็เพราะพลังความร้อนคอยรักษาไว้ จิตและพลังงานของจิต ก็เป็นพลังงานธรรมชาติชนิดหนึ่ง จึงไม่สูญหายไปไหน คลื่นความร้อน ของกระแสจิตอันเป็นเจตนานั้นแหละ คอยรักษาไว้ เมื่อจิตหรือวิญญาณไม่ตาย จึงเก็บสั่งสมบุญ-บาป วาสนา อาสวะ บารมี อุปนิสัยและความถนัดต่าง ๆ ไว้เป็นเหตุทำให้แต่ละคนมีความแตกต่างกันไป ทั้งทางกายและจิตใจ ตลอดทั้งชะตากรรมในชีวิตต้องเวียนว่ายตายเกิดวนเวียนอยู่อย่างนี้” ก็กิจกรรมที่ปฏิบัติกันในงานศพ

จะทำให้เกิดทาน ศีล ภาวนา และสมาธิ เป็นที่มาของการทำให้เกิดปัญญาจึงถือได้ว่าเป็นการทำบุญอย่างแท้จริงในการจัดงานศพ ไม่ว่าจะที่บ้านหรือวัด ธรรมเนียมปฏิบัติก็จะมีกรรมนิมนต์พระสงฆ์สวดมาติกาบังสุกุล เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้กับผู้ที่จากไป บางงานก็จะจัดให้มีมหรสพ เช่น ลิเก หมอลำ วงดนตรี ลำตัด ภาพยนตร์ แต่ก็เป็นไปตามความเหมาะสม การประกอบพิธีอวมงคลเกี่ยวกับพิธีกรรมความตายปรากฏให้เห็นทั่วไปในสังคมไทย มีลักษณะการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ ปัญหา เช่น 1) การจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ มีโคโยตี้สาว ๆ นุ่งน้อยห่มน้อยมาเต้นหน้าศพ เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ผู้ล่วงลับไปแล้วมีความชอบ ตีฆราวาสของมีนเมา เล่นการพนัน เป็นต้น 2) ค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกิด เช่น ค่าใช้จ่ายเรื่องสุรา 3) ความเชื่อเกี่ยวกับวันที่ห้ามเผาศพ 4) หนี้สินของเจ้าภาพ เช่น มีการแสดงดนตรี และ 5) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานศพ ด้วยเหตุผลว่า การจัดงานศพเป็นการจัดงานครั้งสุดท้ายให้แก่ผู้เสียชีวิตญาติจึงต้องการจัดพิธีกรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ดีที่สุด การจัดงานศพของพุทธศาสนิกชนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่ละท้องถิ่นมีการจัดงานศพที่แตกต่างกันไป ตามธรรมเนียมนิยมและฐานะของเจ้าภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเจ้าภาพ ในการพิจารณาว่าจะจัดงานศพให้มีขนาดใหญ่เพียงใดและจะเลือกวัดที่จะจัดงานขึ้นอยู่กับเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ ฐานะทางสังคมของเจ้าภาพ ว่ามีฐานะร่ำรวยปานกลางหรือยากจน การจัดงานศพในปัจจุบันนอกจากจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังปรากฏค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นปะปนอยู่ด้วย และปัญหาในการจัดงานศพที่เกิดความสับสนเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ จึงส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ด้านการปฏิบัติพิธีกรรมในงานศพของประชาชน ซึ่งมักเป็นไปตามแนวทางของผู้นำชุมชน ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนเป็นแนวเดียวกันทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันในการปฏิบัติต่าง ๆ ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด อะไรไม่ควรกระทำ อะไรไม่ควรกระทำ (พระครูอมรปัญญารัตน์ (จตุพร อักษรทอง) และคณะ, 2561) ประโยชน์ของรูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านสังคมชุมชน งานบุญล้วนมีศาสนาพิธี คือ การกระทำตามหลักเกณฑ์ของศาสนาที่วางไว้เหมือนกันหมด ซึ่งนอกเหนือไปจากเจ้าภาพ จะดำเนินการกำหนดวัน-เวลา ทำบุญนิมนต์พระ เชิญญาติมิตรหรือแขกเหรื่อ จัดสถานที่ และการตระเตรียมสิ่งของและเครื่องใช้ต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียงแล้ว ศาสนาพิธี ได้แก่ การกล่าวคำบูชาพระและอาราธนาศีลเป็นต้น จนกว่าพิธีการจะเสร็จเรียบร้อย นับเป็นพิธีการระดับหัวใจของงานทีเดียวที่จะต้องทำให้ถูกต้อง เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) ได้บุญกุศลอย่างถูกต้องและครบถ้วนตามพิธีการ 2) ชื่อว่ายกย่องเชิดชูพิธีการทำบุญให้มีความเจริญรุ่งเรืองในทางที่ถูกต้องตามประเพณี วัฒนธรรมต่อไป และ 3) เป็นเกียรติคุณแก่ผู้เป็นเจ้าภาพและผู้ร่วมกุศลทั้งหลายให้เกิดเพิ่มพูนกุศล จิต ศรัทธามากยิ่งขึ้นไป ด้านการศึกษา การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลสูงสุด ได้รับแต่สิ่งดี ๆ ไม่เกิดความทุกข์ในภายหลัง คำนี้ถึงหลัก 4 ประการ 1) ความถูกต้อง ตามพุทธบัญญัติ 2) คำนี้ถึงความเหมาะสม 3) คำนี้ถึงความประหยัดและภาวะทางเศรษฐกิจ และ 4) คำนี้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับต้องคุ้มค่า ด้านวิถีชีวิต การปฏิบัติพิธีกรรม หากปฏิบัติได้ถูกต้องดีแล้ว การปฏิบัติย่อมจะนำมาสู่ความสุข ความเจริญแก่ชีวิตของผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัติอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) มีคุณค่าทางจิตใจ ทำให้ศาสนามีความศักดิ์สิทธิ์ 2) ส่งเสริมความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม และ 3) ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ที่ดีงาม เป็นการสร้างสมวัฒนธรรมคงอยู่ต่อไป

การประกอบพิธีกรรมงานอวมงคล พบปัญหา 3 ประการ คือ 1) การขาดความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดงานศพ 2) การประกอบพิธีงานศพที่ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้หลักพุทธธรรม และ 3) การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็นในการประกอบพิธีงานศพ (พระครูอมรปัญญารัตน์ (จตุพร อักษรทอง) และคณะ, 2561) การประกอบศาสนพิธีเปรียบเสมือนเปลือกของต้นไม้ ที่ห่อหุ้มแก่นของไม้ให้มั่นคง ซึ่งจะ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ต้นไม้ที่ไม่มีเปลือกหรือกระพี้ ก็ไม่สามารถทำให้แก่นดำรงอยู่ได้อย่างถาวร กระชับแน่น ต้นไม้ที่มีแต่แก่นไม่มีเปลือกหุ้ม ก็ไม่มีสิ่งปกป้องรักษา ทั้งสองอย่าง คือ แก่นไม้กับเปลือกไม้ จึงต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน ธรรมะของศาสนา จึงเปรียบเสมือนแก่นของต้นไม้ จึงจำเป็นต้องอาศัยเปลือกหุ้มคุ้มกันรักษาให้ดำรงอยู่ ศาสนาพิธีของพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน เป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้เหมือนเปลือกของต้นไม้ที่คอยปกป้องคุ้มครองแก่นไม้ไว้ อย่างไรก็ตาม การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ปัจจุบันได้มีจุดหักเหที่จะกลายเป็น

แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา โดยไปยึดเอาว่า ศาสนพิธีเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา โดยไม่เข้าใจความหมาย ไม่เข้าใจหลักการและวิธีการให้ถ่องแท้ ว่ากิจกรรมนั้น ๆ มีความเป็นมาอย่างไร มีหลักการอะไร และมุ่งหมายจะให้ ผู้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้มองเห็นหลักธรรมอะไรต่อการปฏิบัติ บางอย่างบางกรณีก็ปฏิบัติตาม ๆ กันมา จึงทำให้เกิด ความคลาดเคลื่อน โดยไม่รู้ถึงรากเหง้าและเหตุผล ความมุ่งหมายเดิม และจากการที่ได้มีประสบการณ์กับศาสนา พิธีมานาน เป็นพิธีกรให้การฝึกอบรมแก่กลุ่มบุคคล แก่หน่วยงานมาเป็นระยะเวลาหลายปี จึงได้มองเห็น ข้อบกพร่องข้อผิดพลาดที่ปฏิบัติตาม ๆ กันมา ไม่รู้ว่าการปฏิบัตินั้นผิดถูกอย่างไร

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย รูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลใน สังคมไทย เพื่อศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีให้ถ่องแท้ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามความมุ่งหมาย ในการประกอบ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีแบบแผนมาแต่ดั้งเดิมตามที่ท่านอรรถกถาจารย์ได้บันทึกไว้เป็นตำรา มีความมุ่ง หมายให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นสัจธรรม ให้ผู้ปฏิบัติได้รู้หลักการเข้าใจความหมายและเข้าใจคำสอนในศาสนาเป็นอย่างดี ความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่ผิด ๆ มากขึ้น หากทิ้งไว้นานไป จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามผิด ๆ ประโยชน์ที่ควรจะได้รับ และ ประโยชน์ที่ควรจะได้มองเห็นสัจธรรมก็หายไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานอวมงคล
3. เพื่อศึกษาการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา ได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัย

2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 1.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยา และ 1.3) ผู้มีประสบการณ์ในการประกอบพิธีอวมงคล จำนวน 10 รูป/คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิประชุมทำการเสวนากลุ่ม ประกอบด้วย 2.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 2.2) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านสังคมวิทยา และ 2.3) ผู้มีประสบการณ์ในการประกอบพิธีอวมงคล จำนวน 6 รูป/คน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ใช้กระบวนการ วิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์แบบปลาย เปิด และการประชุมเสวนากลุ่ม (Focus Group) ได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำ วัตถุประสงค์มาใช้ ทบทวนวรรณกรรม นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย สร้างคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น ความถูกต้องของข้อคำถาม ตามระเบียบวิธีวิจัย จากผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาการที่เป็นภิกษุและฆราวาส จำนวน 5 รูป/คน

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้ดำเนินการหลังจากสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจ เครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น หลังจากนั้นจึงส่งเอกสารขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ เมื่อเครื่องมือวิจัยผ่านการรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จึงดำเนินการเก็บรวบรวม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการเสวนากลุ่ม จำนวน 16 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณภาพของงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้จำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) นำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การทำบุญเกี่ยวกับการตาย เพื่อความสุข ความเจริญโดยปรารถนาเหตุที่เป็นมาไม่สู้จะดี นิยมทำกันอยู่ 2 อย่าง คือ 1) งานทำบุญหน้าศพ ที่เรียกว่า ทำบุญ 7 วัน, ทำบุญ 50 วัน, ทำบุญ 100 วัน นั้นเอง และ 2) ทำบุญอุทิศ หรือการทำบุญปรารถนาความตายของบรรพบุรุษ ทำบุญในวันคล้ายวันที่ท่านผู้นั้นล่วงลับไปแล้ว

2. หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา มีการนำพระอภิธรรมสวดในงานศพ เป็นการสอนให้รู้จักกรรมชาติอันแท้จริงที่อยู่ในตัวเรา ได้แก่ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ธรรมชาติทั้ง 4 เรียกว่า ปรมัตถธรรม จิต + เจตสิก และรูป ประกอบขึ้นเป็นบุคคลหรือเป็นสัตว์ใด ๆ จริงแล้วไม่ได้มีแก่นสาระอะไร เป็นเพียงการประสมกันของส่วนประกอบที่มีความไม่เที่ยง เกิดดับ เกิดดับอยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว (ชั่วลัดนิ้วมือ จิตมีการเกิดดับแสนโกฏิกษณะ หรือหนึ่งล้านล้านครั้ง) เป็นสภาพที่หาเจ้าของมิได้ ไม่เป็นของใคร ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ไม่เป็นไปตามความปรารถนา ไม่ขึ้นต่อการบังคับบัญชาของผู้ใด สำหรับการสวดมนต์ดลัภขณสูตร มีใจความเกี่ยวกับความไม่ใช่ว่าตัวของ รูป คือ ร่างกาย เวทนา คือ ความรู้สึกสุข ทุกข์หรือเฉย ๆ สัญญา คือ ความจำได้หมายรู้ สังขาร คือ ความคิดหรือเจตนา วิญญาณ คือ ความรู้อารมณ์ทางตา หู เป็นต้น หรือเรียกอีกประการหนึ่งว่า आयตนะทั้ง 6 อันได้แก่ สัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ และสำหรับการสวดอาทิตตปริยายสูตร เป็นพระสูตรที่มีเนื้อหาแสดงถึงความรุ่มร้อนของจิตใจ (อินทรีย์ 5) ด้วยอำนาจของกิเลส เปรียบได้กับความรุ่มร้อนของไฟที่ลุกโผลงอยู่ ส่วนการสวดธรรมนิยามสูตร เพื่อให้ทราบว่าเป็น “การกำหนดแน่นอนแห่งความจริงแท้” การดำรงอยู่แห่งความจริงแท้ คือ สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา

3. การประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการประกอบพิธีฌาปนกิจศพ เป็นรูปแบบการประกอบพิธีศพแก่ผู้ตายที่เป็นชาวบ้านทั่วไป และ 2) รูปแบบพระราชทานเพลิงศพ เป็นรูปแบบการประกอบศาสนพิธีแก่บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนี้ ถือว่าเป็นการระลึกถึงคุณความดี และการให้เกียรติแก่ผู้ตายในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการประกอบพิธี ประกอบด้วย 1.1) การเป็นพิธีกร การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับงานอวมงคลหรืองานศพ พิธีกรต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นศาสนพิธีกรเป็นอย่างดี มีใบประกอบวิชาชีพศาสนพิธีกรผ่านสถาบันการอบรม ศึกษาเรียนรู้ เข้าใจในหลักธรรมในการประกอบพิธีกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไร พูดยังไร กล่าวอย่างไร ลาวังไร ปฏิบัติต่อพระอย่างไร ปฏิบัติต่อพิธีสงฆ์อย่างไร ไหว้พระอย่างไร ผูกตราสังข์อย่างไร 1.2) การลำดับพิธี พิธีกรที่ได้รับการฝึกอบรมทราบว่าเป็นต้นเชิงฐประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา หน้าเขียนหมาก ประเคนประธานสงฆ์ กราบที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา ที่หน้าประธานสงฆ์ กลับมานั่งที่เดิม อาราธนาศีล สมาทานศีล อาราธนาธรรม ประธานสงฆ์ให้ศีล พระสวดพระพุทธมนต์หรือสวดอภิธรรม 7 คัมภีร์ ดึงสายโยงหรือผ้ากุสาโยง โดยให้พระสวดให้เสร็จก่อนค่อยดึง กรวดน้ำ 1.3) ระยะเวลา ระยะเวลาของการจัดงานศพ ไม่ควรนานมากนัก ศพชาวบ้านธรรมดาประมาณ 7 วัน ศพพระประมาณ 100 วัน เพื่อให้โอกาสในการเตรียมการ เวลาในการประกอบพิธีรวมกันไม่ควรเกิน 1 - 2 ชั่วโมง งานพระราชทานเพลิง เวลากำหนดไว้ 15.00 น. ต้องทำพิธีไม่ให้เกิด 14.00 - 14.30 น. จากนั้นจะประกอบพิธีในการเชิญเพลิง พระที่แสดงพระธรรมเทศนาต้องรู้

ระยะเวลาในการแสดง พิธีกรต้องรักษาเวลาอย่าได้พูดเรื่องมาก ควบคุมระยะเวลาให้เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐานให้ตรงต่อเวลา บางครั้งค่อนข้างจะยืดเยื้อ นำเรื่องเบ็ดเตล็ดมากเกินไป เช่น การมอบทุน การแจกทุน ทำให้เสียเวลา บ้านเรานำการรื่นเริงเข้ามา เช่น การฟ้อนรำ หน้าศพ ทำให้เวลายืดเยื้อมากไปจึงไม่เหมาะสม 1.4) ประโยชน์ของการประกอบพิธี มีดังนี้ 1.4.1) การเรียนรู้ผ่านเหตุการณ์ทำให้เกิดประสบการณ์ ช่วยพัฒนาการทางความคิด จิตใจ 1.4.2) สร้างความทรงจำที่ดี 1.4.3) ความเชื่อ และศาสนา การจัดงานศพก็จะเป็นกุศล 1.4.4) เป็นการแสดงความเคารพ รักต่อผู้วายชนม์ และเป็นโอกาสที่สามารถทำให้ญาติพี่น้อง หรือเพื่อน ๆ ได้มีโอกาสพบปะและสานสัมพันธ์อันดีแก่กัน และ 1.4.5) สืบสานประเพณีไทย และ 1.5) คุณค่าทางจิตใจ เป็นการสร้างความกตัญญูตเวที ลูกหลานและญาติพี่น้องได้สำนึกกัน เช่น สงกรานต์ บุญเดือนสิบ เป็นวันรวมญาติ ลูกหลานได้กลับบ้านมาทำบุญให้บรรพบุรุษ ความสำนึกของหมู่ญาติ สังคมปัจจุบันมีภาระหน้าที่ต้องจากถิ่นฐานบ้านเกิดไป เมื่อถึงเทศกาลวันสำคัญ สงกรานต์ บุญเดือนสิบ ต้องกลับมาบ้าน มาพบญาติพี่น้อง เพราะว่า เป็นการระลึกนึกถึงบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นคุณค่าทางจิตใจที่ประเมินค่าไม่ได้ คิดเป็นตัวเลขไม่ได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมาก และ 2) ด้านการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ประกอบด้วย 2.1) ความเชื่อ/ความศรัทธา มีความเชื่อว่า ในเปรตวิสัยไม่มีกิเลสกรรม; ไม่มีใครรักษากรรม (ปศุสัตว์เลี้ยงโค); ไม่มีการค้าขาย; ไม่มีการแลกเปลี่ยนด้วยเงิน; ผู้ทำกาลกิณยาละไปแล้ว ย่อมยังอัตภาพให้เป็นไปในเปรตวิสัยด้วยทานที่ญาติให้แล้วในโลกนี้; “...น้ำฝนตกลงในที่ดอน ย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่ม ฉันทใด ทานที่ทายกให้แล้วแต่มนุษย์โลกนี้ ย่อมสำเร็จแก่สัตว์ทั้งหลายฉนั้น...” มีแต่บุญเท่านั้นให้ได้ เรียกว่า อุทิศ แปลว่า เจาะจง อุปมาเสมือนน้ำที่ตกจากฟ้า ไหลลงสู่พื้นดินได้ฉันทใด บุญที่เราทำแล้วอุทิศไปให้แก่ผู้ตาย ผู้ตายก็ได้รับฉนั้นนั้น ถึงแก่ผู้ตายเช่นเดียวกันเปรียบเสมือนน้ำที่ตกจากฟ้า 2.2) ความเหมาะสม ความเหมาะสมในการจัดทำพิธีกรรม ปัจจุบันเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะว่ามีภาพอื่น ๆ เข้ามาแทรกไปกับอย่างอื่น หมดไปกับกิจกรรมพุทธศาสนาไม่ยอม อยู่กับกาลเทศะ หากเกี่ยวข้องกับงานอะไร รู้ถึงความสำคัญว่างานอะไร เป็นคนที่ไม่มีความเชื่อไม่มีเสียงหรือว่าอย่างไร หากว่าบุคคลที่มีชื่อเสียงลูกศิษย์มากให้เหมาะสมกับงานกับบุคคลนั้นให้ผันแปรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจัดงานให้เหมาะสม ตามโอกาส 2.3) ความน่าเชื่อถือ กฎหมายระบุไว้ว่า สามารถเบิกค่างานศพได้ ประเพณีวัฒนธรรมทางสังคมยกย่องกัน การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ให้อยู่ในหลักของพระพุทธศาสนา การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลถึงแก่ใคร ไม่ถึงแก่ใคร มีหลักเกณฑ์อย่างไร หรือจะทำอย่างไร ไม่มีญาติพี่น้องไปเกิดในเปรตวิสัย ทายาทก็ยังสามารถรับผลบุญนั้นอยู่ ผลบุญนั้นก็ยังเป็นผลบุญที่เราได้รับ พยากรณ์ว่าแม้ทายาทยังไม่ร้ายผล เมื่อส่งไปแล้วไม่ถึงผู้รับเหมือนไปรษณีย์ส่งกลับมาให้ กับเจ้าของ เช่นเดิม การอุทิศเกิดจากความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักในทางพระพุทธศาสนา 2.4) การยอมรับ เมื่อใครไปทำบุญมารู้สึกชื่นชมยินดี ไม่คิดอิจฉาหรือระแวงสงสัยในการทำความดีของผู้อื่น ไม่คิดในแง่ร้าย ทำให้เรามีจิตใจไม่เศร้าหมอง จะเข้มแข็งอยู่เสมอ เพราะได้ยินดีกับบุคคลผลบุญต่างๆ แม้จะมีได้ทำเองโดยตรงก็ตาม เป็นการยอมรับเรื่องบุญเรื่องบาป ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

4. นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา” คือ AAAD Model ประกอบด้วย A = Abhidhamma (พระอภิธรรม) A = (Anattalakkhana Sutta) (อนัตตลักขณสูตร) A = Adittapariya Sutta (อาทิตตปริยายสูตร) D = Dhammaniyam Sutta (ธรรมนियามสูตร) ธรรมอันประเสริฐ บอกถึงลักษณะของชีวิตว่า มีลักษณะความเป็นไปอย่างไร คือ สามัญลักษณ์ ได้แก่ อนิจจา ทุกขา และอนัตตา เป็นความจริงของชีวิต บอกให้รู้ว่า ชีวิตเป็นสิ่งไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัยที่ให้เป็นไป (อนิจจัง) ชีวิตมีความทุกข์ (ทุกขัง) เพราะต้องเปลี่ยนแปลงไป คงทนอยู่อย่างเดิมไม่ได้ หาตัวตนที่แท้จริงที่จะบังคับให้เที่ยงแท้ เป็นไปตามอำนาจไม่ได้ (อนัตตา) การประกอบพิธีมีความสำคัญตามแนวพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญจุดมุ่งหมาย ปฏิบัติตามวิถีธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ในการทำบุญเกี่ยวกับการตาย เพื่อความสุข ความเจริญโดยปรารถนาเหตุที่เป็นมาไม่สู้จะดี นิยมทำกันอยู่ 2 อย่าง คือ 1) งานทำบุญหน้าศพ ที่เรียกว่า ทำบุญ 7 วัน, ทำบุญ 50 วัน, ทำบุญ 100 วัน นั้นเอง 2) ทำบุญอุทิศ หรือการทำบุญปรารถนาความตายของบรรพบุรุษ ทำบุญในวันคล้ายวันที่ท่านผู้นั้นล่วงลับไปแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับสมทบ พาจรทิศ และคณะ กล่าวว่า แนวคิดการจัดการศพ ในสมัยพุทธกาลตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการศพ โดยวิธีการเผา ฝังดิน โยนหรือทิ้งลงน้ำ การนำไปทิ้งป่าช้าผิ ดิบ นำไปเผาแล้วนำกระดูกมาก่อเจดีย์เก็บไว้บูชา สาระของการจัดการศพไม่เน้นขั้นตอนทางพิธีกรรม มุ่งใช้หลักไตรลักษณ์เป็นเครื่องพิจารณาในการจัดการศพ (สมทบ พาจรทิศ และคณะ, 2559) และสอดคล้องกับพระครู กัลยาณธรรมโฆษ (รุ่ง กลยาโณ) กล่าวว่า ความตาย คือ กระบวนการจบของชีวิต หมายถึง การสิ้นใจ การสิ้นสภาพ ของการมีชีวิต แนวคิดเรื่องความตายในทางพระพุทธศาสนา มองว่า ความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิต แต่สาระแห่งการตายสามารถนำมาสร้างสิ่งดีงาม นำมาเป็นเครื่องเตือนสติไม่ให้ประมาทมัวเมาในวัยในชีวิต เป็นอุปกณ์ในการสอนธรรม และปฏิบัติธรรมบำเพ็ญเพียรให้บรรลุมรรคผลต่อไป สอนประเพณีการจัดงานศพ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น สมัยพุทธกาลจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายเฉพาะบุคคลสำคัญ เช่น พระพุทธเจ้า พระพุทธ บิดา และพระพุทธสาวกบางรูป ส่วนบุคคลทั่วไปไม่ปรากฏว่ามีพิธีกรรมด้านนี้ แต่มีการ จัดการเกี่ยวกับศพอย่างเรียบง่ายโดยการเผา การฝัง การทิ้งศพให้เป็นอาหารของสัตว์ การนำศพลอยแม่น้ำ (พระครูกัลยาณธรรมโฆษ (รุ่ง กลยาโณ), 2554) ดังนั้น งานศพจัดขึ้นเพื่อไว้อาลัยแต่ผู้ที่ล่วงลับ แสดงถึงความ เคารพความรักความเสียใจถึงบุคคลอันเป็นที่รัก และยังได้อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลนี้ให้กับผู้เสียชีวิตเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจะเดินทางสู่สัมปรายภพ

2. หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานอวมงคล ในการนำพระอภิธรรมสวดในงานศพ เป็นการสอนให้รู้จักธรรมชาติ อันแท้จริงที่อยู่ในตัวเรา ได้แก่ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ธรรมชาติทั้ง 4 เรียกว่า ปรมัตถธรรมประกอบขึ้นเป็น บุคคลหรือเป็นสัตว์ใด ๆ จริงแล้วไม่ได้มีแก่นสารอะไร เป็นเพียงการประชุมกันของส่วนประกอบที่มีความไม่เที่ยง เกิดดับ อยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว เป็นสภาพที่หาเจ้าของมิได้ ไม่เป็นของใคร ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ไม่เป็นไปตาม ความปรารถนา ไม่ขึ้นต่อการบังคับบัญชาของผู้ใด การสวดอนัตตลักขณสูตร มีใจความเกี่ยวกับความไม่ใช่ตัวตน ของรูป คือ ร่างกาย เวทนา คือ ความรู้สึกสุข ทุกข์หรือเฉย ๆ สัญญา คือ ความจำได้หมายรู้ สังขาร คือ ความคิด หรือเจตนา วิญญาณ คือ ความรู้อารมณ์ทางตา หู และสำหรับการสวดอาทิตตปริยายสูตร เป็นพระสูตรที่มีเนื้อหา แสดงถึงความร้อนรนของจิตใจ ด้วยอำนาจของกิเลส เปรียบได้กับความร้อนของไฟที่ลุกโผลงอยู่ ส่วนการสวด ธรรมนิยามสูตร เพื่อให้ทราบว่าเป็น “การกำหนดแนนอนแห่งความจริงแท้” การดำรงอยู่แห่งความจริงแท้ คือ สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา ท่านพุทธทาสได้กล่าวถึง “การตาย” ว่ามี 2 ชนิด 1) การตายในภาษาคน คือการสิ้นชีวิต หรือการแตกดับของร่างกาย และ 2) การตายในภาษาธรรม คือ การตายจากกิเลส การตายจาก “ตัว กู-ของกู” ท่านเรียก “การตายโดยไม่อยากตาย” ว่าเป็น “การตายโหง” ด้วย เพราะเป็นการตายที่ยังดิ้นรนต่อสู้อยากจะมีชีวิตอยู่ แต่ชีวิตก็ถูกดับไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูโชติปัญญาโสภณ และคณะ กล่าวว่า 1) การจัดการศพในพระพุทธศาสนามี 4 วิธีการ คือ การทิ้งศพในป่า การนำศพฝังดิน การนำศพ เผาไฟ และการนำอัฐิธาตุบุคคลสำคัญก่อเจดีย์ไว้บูชา ส่วนพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพมีเฉพาะพระพุทธเจ้า พระพุทธ บิดา และพระสาวกบางองค์ ส่วนบุคคลทั่วไปเมื่อเสียชีวิตญาติจะนำศพไปทิ้งในป่า ฝังดินหรือเผาศพ 2) การบำเพ็ญ กุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาหว้า จังหวัดสงขลา จัดขึ้นตามความเชื่อ สถานทางสังคมและพระพุทธศาสนา พิธีกรรมมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการบำเพ็ญกุศลศพ ขั้นตอนการบำเพ็ญกุศล ขั้นตอนการเผาศพ และขั้นตอน หลังการเผาศพ นำพิธีกรรมมาเป็นสื่อกลางระหว่างเจ้าภาพกับผู้ร่วมงาน เป็นการให้กำลังใจแก่เจ้าภาพและเป็น เกียรติแก่ผู้ตาย และเรียนรู้คุณธรรมและสัจธรรมร่วมกัน และ 3) คติธรรมในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพแฝง

ด้วยปรัชญาชีวิตการใช้ภูมิปัญญานำพิธีกรรม พิธีกรรมจึงหล่อหลอมสังขาร เหมือนเปลือกไม้หล่อหลอมกระดูกและแก่น (พระครูโชติปัญญาโสภณ และคณะ, 2563)

3. การประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการประกอบพิธีฌาปนกิจศพ เป็นรูปแบบการประกอบพิธีศพแก่ผู้ตายที่เป็นชาวบ้านทั่วไป และ 2) รูปแบบ พระราชทานเพลิงศพ เป็นรูปแบบการประกอบศาสนพิธีแก่บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนี้ ซึ่งถือว่าเป็นการระลึกถึงคุณความดี และการให้เกียรติแก่ผู้ตายในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่ง พระครูสุวรรณสารานุกูล (ภิชยพล กตสารโ) และคณะ กล่าวว่า 1) การจัดศาสนพิธีเกี่ยวกับงานอวมงคลเป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติกันมาแต่ครั้งโบราณและมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมและบริบทสังคม ศาสนพิธีเป็นรูปแบบเพื่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่มาซึ่งความสำเร็จของงาน แม้ศาสนพิธีจะถูกมองว่าเป็นเพียงกะพี้ไม่ใช่สาระที่แท้จริง แต่ศาสนพิธีก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุกศาสนาที่น่าประโยชน์สุขมาให้ผู้เข้าร่วมพิธี และ 2) พิธีการจัดงานอวมงคลมี 3 ขั้นตอน คือ 2.1) ศาสนพิธีกรรมก่อนตาย 2.2) ศาสนพิธีกรรมตอนตาย และ 2.3) ศาสนพิธีกรรมหลังการตาย และในการจัดงานอวมงคลนี้ยังแฝงไปด้วยคติความเชื่อในการจัดงานศพ คือ 2.3.1) การเก็บศพ 2.3.2) การปฏิบัติต่อคนที่ตายผิดปกติ ที่เป็นไปตามคติความเชื่อของวิถีวัฒนธรรม (พระครูสุวรรณสารานุกูล (ภิชยพล กตสารโ) และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับ พระปรมาโหมทย์ สุทฺธจิตโต (เต่าเพชร) และคณะ กล่าวว่า ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีการจัดการศพโดยการเผาไฟบ้าง ฝังบ้าง และการทิ้งศพบ้าง แต่ไม่ได้อธิบายขั้นตอนของพิธีกรรมเหล่านั้นเพียงแต่กล่าวถึงการนำศพไปเผาทิ้งหรือฝังดินเท่านั้น (พระปรมาโหมทย์ สุทฺธจิตโต (เต่าเพชร) และคณะ, 2566) ด้านการประกอบพิธี ได้แก่ การเป็นพิธีกร ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับงานอวมงคลหรืองานศพ พิธีกรต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นศาสนพิธีกรเป็นอย่างดี มีใบประกอบวิชาชีพศาสนพิธีกรผ่านสถาบันการอบรม ศึกษาเรียนรู้ เข้าใจในหลักธรรมในการประกอบพิธีกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไร พูดอย่างไร กล่าวอย่างไร ลาอย่างไร ปฏิบัติต่อพระอย่างไร ปฏิบัติต่อพิธีสงฆ์อย่างไร ไหว้พระอย่างไร ผูกตราสังข์อย่างไร ซึ่ง ปอรรชัม ยอดเนตร พบว่า การเรียนรู้เชิงจิตตปัญญา ประกอบด้วยการเรียนผ่านประสบการณ์ตรง การฝึกปฏิบัติในทุกบทเรียน วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของวิทยากร การแลกเปลี่ยนสะท้อนความคิดจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน และวิทยากรส่งเสริมให้นิสิตเข้าใจคุณลักษณะเด่นและคุณลักษณะด้อยของตนเอง ด้วยวิธีการใคร่ครวญและสะท้อนคิดภายในตนเอง (ปอรรชัม ยอดเนตร, 2544) การลำดับพิธี พิธีกรที่ได้รับการฝึกฝนอบรมทราบว่า เบื้องต้นเชิญประธานจตุรบุรุษบูชาพระรัตนตรัยที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา หน้าเขียนหมาก ประเคนประธานสงฆ์ กราบที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา ที่หน้าประธานสงฆ์ กลับมานั่งที่เดิม อาราธนาศีล สมาทานศีล อาราธนาธรรม ประธานสงฆ์ให้ศีล พระสวดพระพุทธมนต์หรือสวดอภิธรรม 7 คัมภีร์ ดึงสายโยงหรือผ้ากุสาโยง โดยให้พระสวดให้เสร็จก่อนค่อยตั้ง กรวดน้ำ ระยะเวลา ระยะเวลาของการจัดงานศพ ไม่ควรนานมากนัก ศพชาวบ้านธรรมดาประมาณ 7 วัน ศพพระประมาณ 100 วัน เพื่อให้โอกาสในการเตรียมการ เวลาในการประกอบพิธีรวมกันไม่ควรเกิน 1 - 2 ชั่วโมง งานพระราชทานเพลิง เวลากำหนดไว้ 15.00 น. ต้องทำพิธีไม่เกิน 14.00 - 14.30 น. จากนั้นจะประกอบพิธีในการเชิญเพลิง พระที่แสดงพระธรรมเทศนาต้องรู้ระยะเวลาในการแสดง พิธีกรต้องรักษาเวลาอย่าได้พูดเรื่องมาก ประคับประคองเวลาให้เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐาน ให้ตรงต่อเวลา บางครั้งค่อนข้างจะยืดเยื้อ นำเรื่องเบ็ดเตล็ดมาเกี่ยวข้อง เช่น การมอบทุน การแจกทุน ทำให้เสียเวลา บ้านเรานำการรื่นเริงเข้ามา เช่น การพ้อนรำ หน้าศพ ทำให้เวลายืดเยื้อมากเกินไปจึงไม่เหมาะสม ซึ่ง อุอวีนหลง กล่าวว่าหากจะระบุช่วงระยะเวลาที่แน่นอนในการสร้างศาลเจ้าแห่งนี้ในประเทศไทยจึงต้องเริ่มต้นจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างงานนี้กับเทพสตรีทั้ง 3 กับกลุ่มชาวจีนฮากกาที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งต้องใช้หลักฐานที่ปรากฏอยู่ในศาลเจ้าแห่งนี้ อันประกอบด้วย แผ่นจารึก คัมภีร์ อักษรจารึกบนระฆังและเอกสารต่าง ๆ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา กระทั่งประมวลให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับระยะเวลาในการสร้างของศาลสถานแห่งนี้ที่ถูกต้อง (อุอวีนหลง, 2561) ประโยชน์

ของการประกอบพิธี ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ผ่านเหตุการณ์ทำให้เกิดประสบการณ์ ช่วยพัฒนาการทางความคิด จิตใจ 2) สร้างความทรงจำที่ดี 3) ความเชื่อ และศาสนา การจัดงานศพก็จะเป็นกุศล 4) เป็นการแสดงความเคารพ รักต่อผู้วายชนม์ และเป็นโอกาสที่สามารถทำให้ญาติพี่น้อง หรือเพื่อน ๆ ได้มีโอกาสพบปะและสานสัมพันธ์อันดีแก่กัน และ 5) สืบสานประเพณีไทย ซึ่ง พระครูสุวรรณสารานุกูล (ภิชยพล กตสารโ) และคณะ กล่าวว่า

1) การจัดศาสนพิธีเกี่ยวกับงานอวมงคลเป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติต่อกันมาแต่ครั้งโบราณและมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมและบริบทสังคม ศาสนพิธีเป็นรูปแบบเพื่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่มาซึ่งความสำเร็จของงาน แม้ว่าศาสนพิธีจะถูกมองว่าเป็นเพียงกะพืดที่ไม่ใช่สาระที่แท้จริงแต่ศาสนพิธีก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุกศาสนาที่น่าประโยชน์สุขมาให้ผู้เข้าร่วมพิธี และ 2) พิธีการจัดงานอวมงคลมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศาสนพิธีกรรมก่อนตาย 2) ศาสนพิธีกรรมตอนตาย และ 3) ศาสนพิธีกรรมหลังการตาย และในการจัดงานอวมงคลนี้ยังแฝงไปด้วยคติความเชื่อในการจัดงานศพ คือ 1) การเก็บศพ 2) การปฏิบัติต่อคนที่ตายผิดปกติ ที่เป็นไปตามคติความเชื่อของวิถีวัฒนธรรมอีสาน และ 3) รูปแบบการจัดการ ศาสนพิธีงานอวมงคลของจังหวัดนครราชสีมา มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจศพเป็นรูปแบบการจัดพิธีศพแก่ผู้ตายที่เป็นชาวบ้านทั่วไป และ 2) รูปแบบการพระราชทานเพลิงศพ เป็นรูปแบบการจัดศาสนพิธีแก่บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งทั้งสองรูปแบบนี้ถือได้ว่าเป็นการระลึกถึงคุณความดี และการให้เกียรติแก่ผู้ตายในวาระสุดท้ายของชีวิต (พระครูสุวรรณสารานุกูล (ภิชยพล กตสารโ) และคณะ, 2566) คุณค่าทางจิตใจ เป็นการสร้างความกตัญญูกตเวทีกุหลานและญาติพี่น้องได้สามัคคีกัน เช่น สงกรานต์ บุญเดือนสิบ เป็นวันรวมญาติ กุหลานได้กลับบ้านมาทำบุญให้บรรพบุรุษ ความสามัคคีของหมู่ญาติ สังคมปัจจุบันมีภาระหน้าที่ต้องจากถิ่นฐานบ้านเกิดไป เมื่อถึงเทศกาลวันสำคัญสงกรานต์ บุญเดือนสิบ ต้องกลับมาบ้าน มาพบญาติพี่น้อง เพราะว่า เป็นการระลึกนึกถึงบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นคุณค่าทางจิตใจที่ประเมินค่าไม่ได้ คิดเป็นตัวเลขไม่ได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมาก ซึ่ง สรสวัสดิ คงปิ่น และมนต์ ขอเจริญри กล่าวว่าการสื่อสารความหมายเชิงมายาคติความตายในพิธีกรรมงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ไท และกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อถูกประกอบสร้างความหมายจากความเชื่อเรื่องผี และสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ผสมผสานกับความเชื่อเกี่ยวกับความตาย ตามหลักการทางพุทธศาสนา โดยความเชื่อเหล่านี้ถูกสื่อสารออกมาทางสัญญาณต่าง ๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองนำมาประกอบใช้ในพิธีกรรมงานศพ หากเปรียบเทียบกับต้นไม้ที่มีทั้งส่วนที่มองเห็นได้ (Visible Part) ได้แก่ ดอก ใบ ผล และลำต้น กับส่วนที่มองไม่เห็น (Invisible Part) คือ ส่วนรากของต้นไม้ ในแต่ละยุคก็จะมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบบางอย่างที่ใช้ในพิธีกรรมแต่ยังคงความหมายของความตายตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ โดยมีหลักการทางพุทธศาสนาเป็นตัวกำกับความเชื่อดังกล่าว (สรสวัสดิ คงปิ่น และมนต์ ขอเจริญริ, 2561) ด้านการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลประกอบด้วย ความเชื่อ/ความศรัทธา มีความเชื่อว่า ในเปรตวิสัยไม่มีกสิกรรม; ไม่มีไคร้กขกรรม (ปศุสัตว์เลี้ยงโค); ไม่มีการค้าขาย; ไม่มีการแลกเปลี่ยนด้วยเงิน; ผู้ทำกาลกิรียาละไปแล้ว ย่อมยังอัตภาพให้เป็นไปในเปรตวิสัย ด้วยทานที่ญาติให้แล้วในโลกนี้; "...น้ำฝนตกลงในที่ดอน ย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่ม ฉันทไค ทานที่ทายกให้แล้วแต่มนุษย์โลกนี้ ย่อมสำเร็จแก่สัตว์ทั้งหลายฉันทนั้น..." มีแต่บุญเท่านั้นให้ได้ เรียกว่า อุทิศ แปลว่า เจาจะจงอุปมาเสมือนน้ำที่ตกจากฟ้า ไหลลงสู่พื้นดินได้ฉันทไค บุญที่เราทำแล้วอุทิศไปให้แก่ผู้ตาย ผู้ตายก็ได้รับฉันทนั้น ถึงแก่ผู้ตายเช่นเดียวกัน เปรียบเสมือนน้ำที่ตกจากฟ้า ซึ่ง เมทิกา พวงแสง และเพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ กล่าวว่า ความเชื่อความศรัทธา ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ความเชื่อและศรัทธาที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ โนราโรงครุวัดท่าแค ซึ่งกลายเป็น soft power ของพัทลุง 2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์หรือบุคคลสำคัญคือ วัดเขาอ้อ มีชื่อเสียงเลื่องลือในเรื่องของไสยเวทย์ด้วยที่มาของมือปราบแดนใต้ พล.ต.ต.ขุนพันธ์รักษ์ ราชเดชหรือ ขุนพันธ์ ตำนานจอมขมังเวทและเกจิอาจารย์ด้านไสยเวทย์พิธีกรรมต่าง ๆ และ 3) ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดศาสนา คือ พระบรมธาตุเจดีย์วัดเขยิบางแก้ว ซึ่งตามความเชื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (เมทิกา พวงแสง และเพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ, 2566) ความเหมาะสม การจัดทำพิธีกรรม ปัจจุบันเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะว่ามีภาพอื่น ๆ เข้ามาแทรกไปกับอย่างอื่น หมดไปกับกิจกรรมพุทธศาสนาไม่ยอม อยู่กับกาลเทศะ หากรู้เกี่ยวกับงานอะไร

รู้ถึงความสำคัญว่างานอะไร เป็นคนที่ไม่มีชื่อเสียงหรืออย่างไร หากว่าบุคคลที่มีชื่อเสียงลูกศิษย์มากให้เหมาะสมกับงานกับบุคคลนั้นให้ผันแปรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจัดงานให้เหมาะสมตามโอกาส ซึ่ง พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี) และคณะ กล่าวว่า 1) ประเพณีงานศพ ได้สะท้อนคุณค่าของชีวิต และได้รับคติธรรม ดังนี้ 1.1) ประเพณีการปฏิบัติต่อคนป่วยใกล้ตาย คือ การมีสติก่อนตาย ไม่ประมาท และเห็นสังขาร 1.2) ประเพณีการปฏิบัติต่อศพ คือ ความกตัญญูตมเวทที่ เข้าใจหลักไตรลักษณ์ 1.3) ประเพณีการสวดศพ คือ การอุทิศส่วนกุศลแก่คนตาย และการมีน้ำใจ 1.4) ประเพณีการบวชนาคและจูงศพ คือ ความกตัญญูตมเวทที่ 1.5) ประเพณีการเผาศพ คือ การเห็นสังขารของชีวิตและความไม่ประมาท และ 1.6) ประเพณีการเก็บอัฐิ คือ ความกตัญญูตมเวทที่และความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ และ 2) พิธีกรรม ความเชื่อ และขั้นตอนการประกอบพิธี คือ การรดน้ำศพ การมัดตราสัง การสวดพระอภิธรรม การเซ่นศพ การบำเพ็ญกุศล การเวียนเมรุ การล้างหน้าศพ การเผาศพ การแปรรูปการเก็บอัฐิ และการฉลองอัฐิ (พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี) และคณะ, 2564) ความน่าเชื่อถือ กฎหมายระบุไว้ว่าสามารถเบิกค่างานศพได้ ประเพณีวัฒนธรรมทางสังคมยกย่องกัน การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ให้อยู่ในหลักของพระพุทธศาสนา การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลถึงแก่ใคร ไม่ถึงแก่ใคร มีหลักเกณฑ์อย่างไร หรือจะอย่างไร ไม่มีญาติพี่น้องไปเกิดในเปตวิสัย ทายาทก็ยังได้รับผลบุญนั้นอยู่ ผลบุญนั้นก็ยังเป็นผลบุญที่เราได้รับ พยากรณ์ว่าแม้ทายาทยังไม่ร้ายผล เมื่อส่งไปแล้วไม่ถึงผู้รับเหมือนไปรษณีย์ส่งกลับมาให้กับเจ้าของเช่นเดิม การอุทิศเกิดจากความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักในทางพระพุทธศาสนา ซึ่ง ประมวลศักดิ์ ตีมี กล่าวว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในสวนอาชีวะที่เกี่ยวข้องกับพิธีงานศพของไทย คติความเชื่อพุทธศาสนาและแบบพราหมณ์ถูกนำมาเชื่อมประสานกับวัฒนธรรม ประเพณีขนบธรรมเนียมท้องถิ่นเกี่ยวกับศพหรือความตายมาผูกโยงเป็นธุรกิจนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งเช่นธุรกิจการขายหีบศพ การขายพวงหรีด การจัดเลี้ยงอาหารในงานศพ พิธีกร และธุรกิจจัดงานศพแบบครบวงจร เป็นการปรับวิกฤตให้เป็นโอกาส การใช้พิธีกรรมเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน เป็นประเพณีปฏิบัติที่ผู้อยู่กระทำให้ กับผู้ตาย เพื่อแสดงความเคารพรักและอาลัย ให้เกียรติและสำนึกในบุญคุณ การจัดงานศพเป็นภาวะของการได้เผชิญกับไตรลักษณ์เพื่อสร้างสติให้ระลึกถึงความตาย ดำรงไม่ประมาท และยังสามารถทำบุญทำทาน รักษาศีลโดยได้ทำบุญเพื่อช่วยเหลือทางวัดเป็นการบำรุงพระศาสนาให้สืบทอดยาวนานด้วย ธุรกิจที่เกี่ยวข้องศพจึงถือเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เพื่ออุทิศบุญกุศลแก่ผู้ตายและการพัฒนาจิตให้เป็นกุศลของผู้มีชีวิตอยู่ด้วยการให้ทาน รักษาศีลและช่วยบำรุงพระสงฆ์ และพระพุทธศาสนา (ประมวลศักดิ์ ตีมี, 2564) การยอมรับ เมื่อใครไปทำบุญมารู้สึกชื่นชมยินดี ไม่คิดอิจฉาหรือระแวงสงสัยในการทำความดีของผู้อื่น ไม่คิดในแง่ร้าย ทำให้เรามีจิตใจไม่เศร้าหมองจะแช่มชื่นอยู่เสมอ เพราะได้ยินดีกับกุศลผลบุญต่าง ๆ แม้จะมีได้ทำเองโดยตรงก็ตาม เป็นการยอมรับเรื่องบุญเรื่องบาป อดตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่ง พระอธิการหนู่ม สิริสาโร (อ่องสกุล) และคณะ กล่าวว่า 1) การถวายทานในพระพุทธศาสนา มีศรัทธาในการที่จะถวายและพิจารณาว่า ถวายสิ่งใดได้อานิสงส์มาก สิ่งของที่จะถวายต้องได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ผู้รับการถวายก็ต้องบริสุทธิ์ หลังจากถวายแล้วจิตใจแช่มชื่นเบิกบาน 2) การถวายทานในเทศกาลตามประเพณีในสังคมไทย มีการกำหนดของชุมชนให้มีการร่วมกันทำบุญถวายทานตามความเชื่อพื้นฐานในเรื่องของศรัทธาในพระพุทธศาสนา และความเชื่อทางด้านสิ่งที่เหนือธรรมชาติภูตผีเทวาอารักษ์ผีบรรพบุรุษ (พระอธิการหนู่ม สิริสาโร (อ่องสกุล) และคณะ, 2566)

4. นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา” คือ AAAD Model ประกอบด้วย A = Abhidhamma (พระอภิธรรม) A = (Anattalakkhana Sutta) (อนัตตลักษณะสูตร) A = Adittapariya Sutta (อาทิตตปริยายสูตร) D = Dhammaniyam Sutta (ธรรมนियามสูตร) ธรรมอันประเสริฐบอกถึงลักษณะของชีวิตว่า มีลักษณะความเป็นไปอย่างไร คือ สามัญญลักษณะ ได้แก่ อนิจจา ทุกขา และอนัตตา เป็นความจริงของชีวิต บอกให้รู้ว่า ชีวิตเป็นสิ่งไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัยที่ให้เป็นไป (อนิจจัง) ชีวิตมีความทุกข์ (ทุกขัง) เพราะต้องเปลี่ยนแปลงไป คงทนอยู่อย่างเดิมไม่ได้ หากตัวตนที่แท้จริงที่จะบังคับให้เที่ยงแท้

เป็นไปตามอำนาจไม่ได้ (อนัตตา) การประกอบพิธีมีความสำคัญตามแนวพุทธศาสนา ให้ความสำคัญจุดมุ่งหมาย ปฏิบัติตามวิถีธรรม ซึ่ง พระครูนิภาธรรมวัตร (มานัส โฉมยา) และคณะ กล่าวว่า 1) พระอภิธรรมเป็นธรรมอันยิ่ง ธรรมอันยอดเยี่ยม ธรรมอันประเสริฐสูงสุด หรือธรรมอันเป็นคำสอนข้อสำคัญเป็นหลักใหญ่เป็นเนื้อหาแท้ ๆ ของพระพุทธศาสนา สอนให้รู้จักธรรมชาติอันแท้จริง มุ่งแสดงให้เห็นว่าอภิธรรมเป็นวิสัยแห่งพระสัมพันธูปัญญา (พระปัญญารอบรู้สิ่งทั้งปวง) ของพระพุทธเจ้าเท่านั้นมิใช่วิสัยของผู้อื่นที่จะคิดแต่งขึ้นเองได้ ปัจจุบันก็บอติดั้งเดิม มีความแตกต่างกัน ที่จริงนั้นเพื่อเป็นเรื่องสอนคนเป็นสำหรับจะได้พิจารณาในมรรณาสสติกัมมัญฐาน แต่ความ ประสงค์ที่ดัดนี้กลายเป็นพิธีเท่านั้น เพราะการสวดคนส่วนมากไม่เข้าใจคำแปล บางทีอาจจะเข้าใจผิดไปว่าสวดให้แก่ คนตายก็มี ที่จริงก็ไม่ผิดเพราะเมื่อไม่มีใครตายก็ไม่มีความผิดกัน บางท่านเห็นว่าที่มีพระสวดต้องการไม่ให้เป็นเหตุ เป็นการเฝ้าศพนั่นเอง การสวดทางพุทธศาสนาเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ จำต้องปฏิบัติเมื่อมีการเสียชีวิตของ พุทธศาสนิกชนในประเทศไทย ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติแตกต่างกันไปตามความนิยมของบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ การสวด ดังกล่าวนั้นนิยมเรียกว่า “สวดพระอภิธรรม” เนื่องจากบทพระธรรมที่สวดนั้นเรียกว่า “พระธรรม 7 คัมภีร์” พิธีสวด พระอภิธรรมศพนัน นิยมนิมนต์พระจำนวน 4 รูป สวดจำนวน 3 - 7 คืน หรือตามแต่เจตนาและศรัทธาของเจ้าภาพ นั้น ๆ ตามประเพณีนิยมสวด 4 จบโดยใช้พระอภิธรรม 7 คัมภีร์ เป็นแม่บทสวดมาแต่เดิม (พระครูนิภาธรรมวัตร (มานัส โฉมยา) และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับ พระครูปลัดสมหมาย อตถสิทฺโธ ที่กล่าวว่า แก่นธรรมที่ปรากฏ ในอนัตตลักขณสูตร ได้แก่ ชั้น 5 และไตรลักษณ์โดยเฉพาะ คือ “อนัตตา” ถือว่าเป็นใจความสำคัญของพระสูตรนี้ โดยตรง เมื่อได้ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วก็จะสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่เป้าหมายในทางพระพุทธศาสนา ได้อย่างแท้จริง (พระครูปลัดสมหมาย อตถสิทฺโธ, 2564) และสอดคล้องกับ พระมหาธิตินัยต์ ฐิตธมโม ที่กล่าวว่า สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน คือ อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ และสัมผัส เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟกิเลส 3 กอง คือ ราคะ โทสะ และโมหะ ร้อนเพราะเพลิงทุกข์ คือชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส และ อุปายาส (พระมหาธิตินัยต์ ฐิตธมโม, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ พบองค์ความรู้ใหม่ “รูปแบบการประกอบพิธีอวมงคลในสังคมไทยตามแนว พุทธศาสนา” ที่เรียกว่า AAAD Model ดังนี้

A = Abhidhamma หมายถึง พระอภิธรรม คือ ธรรมทั้งหลายแบ่ง เป็น 3 หมวด คือ 1) ธรรมที่เป็นกุศล มีผลทำให้เป็นสุขตลอดไป เช่น ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น 2) ธรรมที่เป็นอกุศล มีผลทำให้เป็นทุกข์ตลอดไป เช่น ความ โลก ความโกรธ ความหลง เป็นต้น และ 3) ธรรมที่เป็นอัพยาภกต คือ ธรรมที่เป็นกลาง ๆ ไม่เกาะทั้งกุศล และอกุศล

A = (Anattalakkhana Sutta) หมายถึง อนัตตลักขณสูตร มีใจความเกี่ยวกับความไม่ใช่ตัวตนของ รูป คือ ร่างกาย เวทนา คือ ความรู้สึกสุข ทุกข์หรือเฉย ๆ สัญญา คือ ความจำได้หมายรู้ สังขาร คือ ความคิดหรือเจตนา วิญญาณ คือ ความรู้อารมณ์ทางตา หู เป็นต้น หรือเรียกอีกประการหนึ่งว่า อายตนะทั้ง 6 อันได้แก่ สัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

A = Adittapariya Sutta หมายถึง อาทิตตปริยายสูตร เป็นพระสูตรที่มีเนื้อหาแสดงถึงความร้อนร้อนของ จิตใจ (อินทรี 5) ด้วยอำนาจของกิเลส เปรียบได้กับความร้อนของไฟที่ลุกโผลงอยู่

D = Dhammaniyam Sutta หมายถึง ธรรมนิยามสูตร การกำหนดแน่นอนแห่งความจริงแท้ การดำรงอยู่ แห่งความจริงแท้ คือ สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา

ลดค่าใช้จ่ายเรื่องสุราเมรัย งดค่าใช้จ่ายในการแสดงดนตรี ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานอวมงคล อบต. พิธีกรหรือพระสงฆ์ และ 9) ควรจะช่วยเหลือด้วยการชี้แจงความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติในการประกอบพิธีแต่ละครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). รายงานการประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 - 2564) ฉบับสมบูรณ์. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- ประมวลศักดิ์ ดีมี. (2564). พระพุทธศาสนากับอาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 7(1), 165-175.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2534). พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ปอรัชฌ์ ยอดเนตร. (2544). การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวาริชวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูกลียาณธรรมโฆษ (รุ่ง กลยาโณ). (2554). การศึกษาคติธรรมจากประเพณีงานศพ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลตรวจ อำเภอสวีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- พระครูโชติปัญญาโสภณ และคณะ. (2563). ศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(8), 134-145.
- พระครูนิภาธรรมวัตร (มานัส โฉมยา) และคณะ. (2566). วิเคราะห์การสวดพระอภิธรรมในพระพุทธศาสนา. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 11(3), 13-24.
- พระครูปลัดสมหมาย อุดลสิโท. (2564). การพัฒนาขั้น 5 ในอนัตตลักขณสูตร. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 6(1), 41-50.
- พระครูสุวรรณสารานุกุล (ภิษยพล กตสาโร) และคณะ. (2566). รูปแบบการจัดการศาสนพิธีและความเชื่อเรื่องพิธีกรรมงานอวมงคลในองค์กรตามแนวพุทธศาสตร์ของสังคมไทย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 10(2), 174-186.
- พระครูอมรปัญญารัตน์ (จตุพร อักษรทอง) และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในพิธีการจัดการงานศพในประเทศไทย. วารสารเซ็นต์จอห์น, 21(28), 147-162.
- พระปรามิไทย์ สุทธิจิตโต (เต่าเพชร) และคณะ. (2566). ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10(10), 73-83.
- พระมหาธิตินัยต์ จิตธมโม. (2560). การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธปรัชญาที่ปรากฏในอาทิตตปริยายสูตร. วารสารพุทธมัตถ์, 2(1), 22-27.
- พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี) และคณะ. (2564). ประเพณีงานศพ: กรณีศึกษารูปแบบที่เหมาะสมทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจในการจัดพิธีกรรมของชาวพุทธ เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 19(2), 79-93.
- พระอธิการหนู่ม สิริสาโร (อ่องสกุล) และคณะ. (2566). ศึกษาวิเคราะห์การถวายทานตามเทศกาลประเพณีในสังคมไทย. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์, 11(2), 45-54.
- เมทิกา พวงแสง และเพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ. (2566). ความเชื่อ ความศรัทธา ที่สนับสนุนการท่องเทียวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง. วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 4(2), 58-71.

- วิลาวัลย์ สุทธิรักษ์ และคณะ. (2556). วิเคราะห์แนวทางการสื่อสารเพื่อสันติภาพขององค์ทะไลมะที่ 14 ตามหลักพุทธสันติวิธี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(ฉบับพิเศษ), 323-335.
- สมทบ พاجرทิศ และคณะ. (2559). แนวคิดการจัดการศพในพุทธศาสนาเถรวาท. พิษเนศวร์สาร, 12(2), 115-124.
- สร้อยดี คงปิ่น และมนต์ ขอเจริญ. (2561). มายาคติความตายที่สื่อสารผ่านพิธีกรรมงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาพุทธ: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กูไท และกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, 12(1), 79-119.
- อุ๋อวินหลง. (2561). ช่วงเวลาในการสร้างศาลเจ้าชำในกรุงเทพฯ กับความสัมพันธ์ของชาวจีนแคะ. วารสารจีนศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 11(1), 215-248.